

Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 20.05.1976, sp. zn. 4 Tz 88/76, ECLI:CZ:NS:1976:4.TZ.88.1976.1

Číslo: 27/1977

Právní věta: I. Ak podľa posudku znalcov psychiatrov obvinený nie je pre duševnú poruchu schopný náležite rozpoznať nebezpečnosť svojho činu pre spoločnosť a dostatočne ovládať svoje konanie, je to okolnosť, pre ktorú treba mať pochybnosti o schopnosti obvineného náležite sa obhajovať, pre ktorú obvinený musí mať obhajcu (§ 36 odst. 2 Tr. por.) a pre ktorú je vylúčené prejednanie jeho veci pred samosudcom (§ 314a odst. 2 Tr. por.), aj keď ide o trestný čin uvedený v § 314a odst. 1 Tr. por.

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 20.05.1976

Spisová značka: 4 Tz 88/76

Číslo rozhodnutí: 27

Číslo sešitu: 4-5

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Obhajoba nutná, Řízení před samosoudcem

Předpisy: 141/1961 Sb. § 36 odst. 2
§ 314a odst. 1
§ 314a odst. 2

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 27/1977 sb. rozh.

I. Ak podľa posudku znalcov psychiatrov obvinený nie je pre duševnú poruchu schopný náležite rozpoznať nebezpečnosť svojho činu pre spoločnosť a dostatočne ovládať svoje konanie, je to okolnosť, pre ktorú treba mať pochybnosti o schopnosti obvineného náležite sa obhajovať, pre ktorú obvinený musí mať obhajcu (§ 36 odst. 2 Tr. por.) a pre ktorú je vylúčené prejednanie jeho veci pred samosudcom (§ 314a odst. 2 Tr. por.), aj keď ide o trestný čin uvedený v § 314a odst. 1 Tr. por.

II. Posudok znalcov psychiatrov o duševnom stave obvineného v inej trestnej veci nemožno považovať za znalecký dôkaz v zmysle § 116 Tr. por., ale iba za listinný dôkaz v zmysle § 112 odst. 2 Tr. por., ktorý môže slúžiť len na preverenie správnosti posudku znalcov psychiatrov podľa § 116 Tr. por. podaného v prejednávanej trestnej veci. Preto zásadný rozpor medzi týmito dvoma znaleckými posudkami o duševnom stave obvineného, ktorý je stíhaný pre rovnakú či obdobnú trestnú činnosť, musí byť pre orgány činné v trestnom konaní podnetom, aby postupovali vo vzťahu k znaleckému posudku, podanému v prejednávanej trestnej veci podľa § 109 a prípadne aj podľa § 110 Tr. por.

III. Znalecký posudok prečítaný bez splnenia podmienok uvedených v § 211 odst. 4 Tr. por. nemôže slúžiť ako dôkaz pri rozhodovaní.

(Rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR z 20. 5. 1976 sp. zn. [4 Tz 88/76.](#))

Na základe sťažnosti pre porušenie zákona, ktorú podal generálny prokurátor SSR v prospech obvineného J. K., Najvyšší súd SSR zrušil rozsudok Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi z 19. decembra 1974 sp. zn. 4 T 1005/74 v spojení s uznesením Krajského súdu v Košiciach z 30. apríla 1975 sp. zn. 9 To 85/75 a vec obvineného J. K. vrátil okresnému prokurátorovi v Spišskej Novej Vsi na nové konanie a rozhodnutie.

Z odôvodnenia:

Rozsudkom Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi z 19. decembra 1974 sp. zn. 4 T 1005/74 bol obvinený J. K. uznaný za vinného z trestného činu útoku na verejného činiteľa podľa § 156 odst. 2 Tr. zák. na tom skutkovom základe, že v prípise z 2. decembra 1971 adresovanom Generálnej prokuratúre SSR v Bratislave a prípisom zo 14. januára 1974 podanom Ústrednému výboru KSS v Bratislave, obvinil dr. I. S., staršieho prokurátora GP SSR, z hrubého zneužívania funkcie, z porušovania zákonov a že sa snaží stoj čo stoj utuľtať nielen vlastný protiprávny čin, ale aj čin svojich spoločníkov, aby sa pod vplyvom niektorého príživníka, akým je aj sám dr. S., neuškodilo jeho synovi.

Za tento trestný čin bol obvinenému podľa § 156 odst. 2 Tr. zák. uložený trest odňatia slobody v trvaní piatich mesiacov, výkon krotého mu bol podľa § 58 odst. 1 písm. a) a § 59 odst. 1 Tr. zák. podmienene odložený na skúšobný čas jedného roka.

Proti tomuto rozsudku podal obvinený v zákonnej lehote odvolanie, o ktorom rozhodol Krajský súd v Košiciach uznesením z 30. apríla 1975 sp. zn. 9 To 85/75 tak, že ho podľa § 256 Tr. por. zamietol.

Proti obidvom uvedeným právoplatným rozhodnutiam podal generálny prokurátor SSR 27. apríla 1976 sťažnosť pre porušenie zákona. Sťažnosť odôvodnil tým, že súdy rozhodli vo veci na základe neúplne zisteného skutkového stavu, keď si nezapadli a neoboznámili sa s trestnými spismi Okresného súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 4 T 184/67, z ktorých by boli zistili, že v tejto veci bol obvinený na základe posudkov znalcov psychiatrov dr. O. M. a dr. M. B. uznaný za nepričetného a trestné stíhanie obvineného za trestný čin podľa § 156 odst. 2 Tr. zák. a za trestný čin podľa § 174 odst. 1 Tr. zák. bolo uznesením Okresného súdu v Banskej Bystrici z 27. októbra 1975 sp. zn. 4 T 184/67 zastavené podľa § 233 odst. 2 Tr. por. z dôvodu uvedeného v § 172 odst. 1 písm. e) Tr. por. Okresný súd okrem toho v posudzovanej veci vykonal dokazovanie znalcami psychiatrami dr. B. K. a dr. B. Ž., ktorí však neboli poučení podľa § 106 Tr. por. Konanie pred oboma súdmi sa uskutočnilo bez účasti obhajcu, hoci bolo zistené, že obvinený sa nemôže pre psychickú poruchu náležite obhajovať. Navyše rozhodoval vo veci samosudca v rozpore s ustanovením § 314a odst. 2 Tr. por.

Najvyšší súd SSR preskúmal na základe tejto sťažnosti pre porušenie zákona podľa § 267 odst. 1 Tr. por. všetky výroky napadnutých rozhodnutí, ako aj konanie, ktoré im predchádzalo a dospel k záveru, že zákon bol porušený.

Neboli nijaké pochybnosti o tom, že obvinený 2. decembra 1971 a 14. januára 1974 napísal generálnemu prokurátorovi SSR v Bratislave a Ústrednému výboru KSS v Bratislave dva listy, v ktorých už označeným spôsobom napadol dr. I. S., staršieho prokurátora GP SSR. Originály listov sú pripojené ku spisom. Obvinený priznal, že uvedené listy napísal a podpísal. Svoje činy odôvodnil tým, že napísal pravdu.

Niet nijakej pochybnosti ani o tom, že skutky obvineného vyčerpávajú po objektívnej stránke pojmové znaky dvoch trestných činov útoku na verejného činiteľa podľa § 156 odst. 2 Tr. zák., lebo

obvinený v dvoch prípadoch ohovoril verejného činiteľa pre výkon jeho právomoci. Neišlo len o jeden trestný čin, ako nesprávne rozhodli sudy, lebo vzhľadom na vyše dvojročný časový odstup medzi napísaním listov nemožno vyvodiť, že obvinený pri napísaní prvého listu z 2. decembra 1971 už mal úmysel pokračovať v trestnej činnosti a tento úmysel potom realizoval 14. januára 1974 napísaním druhého listu. Chýba teda objektívna časová súvislosť a subjektívna spojitosť medzi činmi obvineného. Nemožno teda hovoriť o pokračujúcom trestnom čine, ale o dvojčinnom súbehu trestných činov.

Vzhľadom na to, že pre vyslovenie viny obvineného nestačí existencia objektívnej stránky zažalovaných trestných činov, ale je nevyhnutná aj subjektívna stránka trestných činov a trestne zodpovedný subjekt, orgány prípravného konania i sudy si správne počínali, keď vzhľadom na vzniknutú pochybnosť o psychickom zdraví obvineného nariadili vyšetrovanie duševného stavu obvineného prostredníctvom znalcov psychiatrov dr. B. Ž. a dr. B. K., lekárov psychiatrického oddelenia OÚNZ v Levoči.

Podľa posudku týchto znalcov zo 14. októbra 1974 obvinený je osoba povahove úchylná, paranoidná (vzťahovačná) s kverulančnými tendenciami (chorobné sudičstvo). Pre túto povahovú úchyľku nevie dostatočne rozpoznať nebezpečenstvo svojho konania pre spoločnosť a nevie svoje konanie dostatočne ovládať. Znalci súčasne navrhli ambulantnú ochrannú liečbu s tým, že pobyt obvineného na slobode nie je pre spoločnosť nebezpečný a že ústavná liečba neprichádza do úvahy, lebo u obvineného ide o povahovú úchyľku trvalého rázu, ktorá sa nedá ovplyvniť liečbou. Z posudku znalcov vyplýva, že obvinený aj pred znalcami udal, že v roku 1965 bol na pozorovaní duševného stavu na Psychiatrickej klinike v Košiciach. Obsah znaleckého posudku z tejto kliniky však znalci nepoznali. Mali k dispozícii len chorobopis obvineného z uvedenej kliniky, z ktorého zistili len to, že znalecký posudok sa nachádza na Okresnej prokuratúre v Košiciach pod sp. zn. Vp 12/65 (ide o trestné spisy pôvodne Okresného súdu v Košiciach sp. zn. T 785/65, neskoršie v dôsledku delegácie podľa § 25 Tr. por. Okresného súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 4 T 184/67). Znalci okrem toho z uvedeného chorobopisu zistili, že duševný stav obvineného bol znalecky vyšetrovaný aj v roku 1968 v Banskej Bystrici s tým, že bližšie údaje o posudku znalcov z Banskej Bystrice im nie sú známe.

Okresný súd znalecký dôkaz dr. B. K. a dr. B. Ž. vykonal na hlavnom pojednávaní tak, že podľa § 211 Tr. por. za súhlasu prokurátora a obvineného posudok prečítal.

V konaní pred okresným súdom došlo k závažným procesným chybám, menovite aj pri vykonávaní dôkazu znalcami.

1. Hoci okresný súd z obsahu trestných spisov nepochybne zistil, že obvinený trpí duševnou poruchou, z čoho mal vyvodiť pochybnosť o schopnosti obvineného náležite sa obhajovať, konal bez účasti obhajcu. Tým porušil ustanovenie § 36 odst. 2 Tr. por., podľa ktorého obvinený musí mať obhajcu aj vtedy, ak to považuje súd a v prípravnom konaní vyšetrovateľ alebo prokurátor za nevyhnutné, najmä preto, že so zreteľom na telesné alebo duševné chyby obvineného majú pochybnosti o jeho spôsobilosti náležite sa obhajovať.

2. Pred okresným súdom konal a rozhodol samosudca vzhľadom na ustanovenie § 314a odst. 1 Tr. por., podľa ktorého v zozname trestných činov, o ktorých môže rozhodovať pred okresným súdom samosudca, je aj trestný čin podľa § 156 odst. 2 Tr. zák. Týmto postupom však okresný súd porušil ustanovenie § 314a odst. 2 Tr. por., lebo toto ustanovenie stanoví, že samosudca nemôže konať, ak sú vzhľadom na telesné alebo duševné chyby obvineného pochybnosti o jeho spôsobilosti náležite sa obhajovať.

Pri vykonávaní znaleckého dôkazu došlo pred okresným súdom k procesným chybám, a to:

3. Podľa § 106 Tr. por. znalec v trestnom konaní musí byť okrem upozornenia na svoje povinnosti poučený aj o význame znaleckého posudku z hľadiska všeobecného záujmu a o trestných následkoch krivej výpovede a vedome nepravdivého znaleckého posudku. Na toto ustanovenie nadväzuje ustanovenie § 211 odst. 4 Tr. por., podľa ktorého namiesto výsluchu znalca možno čítať zápisnicu o jeho výpovedi alebo jeho písomný posudok len v prípade, ak znalec bol pred podaním posudku poučený podľa § 106 Tr. por., nie sú pochybnosti o správnosti a úplnosti posudku a prokurátor i obžalovaný s tým súhlasia.

V posudzovanom prípade neboli znalci v prípravnom konaní pred podaním posudku poučení podľa § 106 Tr. por. a okrem toho ich posudok nie je úplný a pre jeho neúplnosť jestvujú pochybnosti o jeho správnosti. Preto okresný súd nemohol znalecký posudok na hlavnom pojednávaní prečítať. Na možnosť prečítať na hlavnom pojednávaní posudok znalcov nestačí len súhlas prokurátora a obžalovaného, ale musia byť splnené všetky podmienky uvedené v § 211 odst. 4 Tr. por. Porušenie ustanovenia § 211 odst. 4 Tr. por. má za následok relatívnu neprípustnosť znaleckého dôkazu a jeho nepoužiteľnosť pri rozhodovaní.

Uvedeným postupom teda okresný súd porušil zákon aj v ustanoveniach § 106 a § 211 odst. 4 Tr. por.

4. Okresný súd porušil zákon aj v ustanovení § 2 odst. 5 Tr. por., keď rozhodol na základe neúplne zisteného skutkového stavu.

Z obsahu trestných spisov a z obhajoby obvineného v prípravnom konaní i pred okresným súdom totiž vyplynulo, že obvinený bol už viac razy trestne stíhaný a v tejto súvislosti bol vyšetrovaný aj jeho duševný stav. To obvinený udával aj pred znalcami, ktorí vo svojom posudku poukázali na to, že obvinený bol v roku 1965 na pozorovaní duševného stavu na Psychiatrickej klinike v Košiciach, odkiaľ dostali len chorobopis obvineného, a v roku 1968 v Banskej Bystrici, pričom bližšie údaje o posudku z Banskej Bystrice im neboli známe.

Z týchto skutočností mal okresný súd vyvodiť záver nielen o tom, že posudok znalcov je neúplný a že vznikli pochybnosti o jeho správnosti, ale mal požiadať Psychiatrickú kliniku v Košiciach o zaslanie posudku o duševnom stave obvineného a pátrať po posudku o vyšetrení duševného stavu obvineného v Banskej Bystrici. Keby boli súdy po týchto posudkoch pátrali, boli by zistili, že v trestných spisoch zn. 4 T 184/67 Okresného súdu v Banskej Bystrici sa nachádzajú uvedené posudky.

Z týchto trestných spisov Najvyšší súd SSR totiž konštatuje, že proti obvinenému sa 31. marca 1965 začalo trestné stíhanie pre trestný čin podľa § 156 odst. 2 Tr. zák. a pre trestný čin podľa § 174 odst. 1 Tr. zák. V priebehu tohto konania bol duševný stav obvineného dva razy vyšetrovaný, a to:

1. Psychiatrickou klinikou pri FN v Košiciach v júli 1965 znalcami dr. J. K. a dr. M. N.;

2. znalcami psychiatrami dr. M. B. a primárom dr. O. M., lekármi Psychiatrickej liečebne v Sučanoch r. 1975, ktorí vo svojom posudku vyslovili, že u obvineného ide o duševné ochorenie, o paranoidnú psychózu, ktorá sa pomaly rozvíja u premorbidne psychopatickej osobnosti paranoidnej a senzitivnej. Z toho znalci vyvodili, že obvinený v čase spáchania trestnej činnosti (obdobie od novembra 1964 do začiatku januára 1965) nemohol rozpoznať nebezpečnosť svojho konania pre spoločnosť a nemohol ovládať svoje konanie. Znalci súčasne vyslovili, že pobyt obvineného na slobode je pre spoločnosť nebezpečný, a preto navrhli súdu uložiť mu ústavné ochranné liečenie.

Keď súdy v posudzovanej veci rozhodli bez zadováženia a oboznámenia sa so spismi Okresného súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 4 T 184/67, porušili zákon v ustanovení § 2 odst. 5 Tr. por. v neprospech obvineného. Tým súčasne porušil aj ustanovenie § 109 Tr. por., podľa ktorého vzhľadom na neúplnosť a tým aj na pochybnosť o správnosti posudku znalcov dr. B. K. a dr. B. Ž., mali za povinnosť

oboznámiť ich so znaleckými posudkami vo veci sp. zn. 4 T 184/67 Okresného súdu v Banskej Bystrici, požiadať ich o vysvetlenie rozporov a keby to neviedlo k výsledku, pribrať iných znalcov, prípadne vyžiadať si posudok ústavu podľa § 110 Tr. por.

V tejto súvislosti treba upozorniť, že postup podľa § 109 Tr. por. nemožno nahradiť prečítaním znaleckých posudkov vo veci 4 T 184/67, lebo tieto posudky ako posudky urobené v inej trestnej veci nemožno v posudzovanej veci považovať za znalecký dôkaz v zmysle § 105 a nasl. Tr. por., a teda ani v zmysle § 116 Tr. por. Rozhodnutie v posudzovanej veci len na základe posudku znalcov v trestnej veci sp. zn. 4 T 184/67 by bolo v rozpore so zásadou bezprostrednosti podľa § 2 odst. 12 Tr. por. Ak totiž podľa tejto zásady súd môže na hlavnom pojednávaní, ako aj na verejnom zasadnutí alebo neverejnom zasadnutí prihliadať len na tie dôkazy, ktoré boli pri tomto konaní vykonané, tým skôr platí zásada, že za znalecký (svedecký) dôkaz v konkrétnej veci možno považovať len taký dôkaz, ktorý bol zadovážený spôsobom, aký predpisuje Trestný poriadok (§ 101 a nasl. a § 108 a nasl.).